

Silkespinneren

2022-09-10

© Klassekampen

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke videreformidles utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Les artikkelen ved å klikke her.

44 Lørdag 10. september 2022

PORTRETT

KLASSEKAMPEN

PORTRETTE

«Vi kan bruke samtidskunst for å ordne den dritten her»

KIYOSHI YAMAMOTO

Kiyoshi Yamamoto er kjent for vakker og fargersterk kunst. Men blant mye tekstiler ligger en hard samfunnskritikk.

Silkespinneren

Tekst: Ingrid Fadnes, Bergen
Foto: Paul S. Amundsen, Bergen

Det der var da jeg var liten og søt. Før jeg ble voksen og frekk, sier Kiyoshi Yamamoto og slipper ut en trillende latter.

Kunstneren peker på et fotografi av seg selv som barn. Bildet pryder forsida på katalogen han lagde til utstillingen «Beyond the Fantastic – Iberia Piranga – Pau Brasil» på Kunstnerforbundet i Oslo tidligere i år.

Bildet viser en liten gutt, omtrent seks år gammel. Ansiktet er rundt, luggen er kuttet i en rett linje over øynene, og munnen er litt åpen. Han ser ikke rett inn i kameraet, men på noe ved sida av fotografen. Det er et søtt bilde av barnet Kiyoshi, men kan det også være noe annet? I innledningen til katalogen står det beskrevet hvordan fotografiet kan minne litt om slike bilder som antropologer tok av urbefolkning i Brasil.

Slik er det også i Kiyoshi Yamamotos kunstnerskap: Ting har gjerne flere betydninger. Mest kjent er han for sine store silkeverk, og akkurat nå flagrer to av dem på utsida av galleri LNM i Oslo. Der henger hans siste solo-utstilling.

Den åpnet i august. Det var ingen vei utenom i år. Men Yamamoto misliker august sterkt. Da vil han helst ta det med ro, veve, kanskje jobbe litt med studentene sine på Kunstakademiet.

For måneden august er for den japansk-brasilianske kunstneren forbundet med et mørkt kapittel.

Når Kiyoshi Yamamoto snakker, beveger ordene hans seg litt som kunstverkene han lager. Det bølgjer mykt, men er også mettet av lag på lag med historier. Yamamoto tar i det vonde eller det politiske på den måten, varsomt, men ikke alltid så opplagt.

Når du hviler øynene dine på noe han har laget, være seg silketrykk, glassvaser, veggmaleri, stoffer, masker eller smykker og kimonoer, blir du fanget av fargene og formene. Men hva ligger bak det umiddelbart vakre?

I nevnte utstilling på Kunstnerforbundet valgte han et usedvanlig direkte språk. Det var også den første utstillingen hvor han helt eksplisitt brukte sin egen mangefasettete

bakgrunn. På et flere meter langt silkestoff i utstillingsrommet sto det skrevet: «Fora Bolsonaro» – ut med Bolsonaro. Beskjeden levner ingen tvil; den er rettet mot Brasils sittende president Jair Bolsonaro.

– Han må tape valget i høst, sier Yamamoto.

Alternativet er for smertefullt å tenke på. Dette presidentvalget angår ham direkte.

Hans brasilianske røtter er skjult i navnet, men er desto mer synlig når du møter han personlig. Selv beskriver han seg som en blanding av japansk perfektjonist og brasiliansk flamboyant.

– Journalister bruker så mye tid på å forklare min bakgrunn. Jeg vet jeg har en unik bakgrunn, men det er kunsten som bør få plass, ber Yamamoto.

«I am not your exotic», har han brodert inn i flere kunstverk. Om han skal være eksotisk, så vil han selv velge hvordan og når. Men han vet at bakgrunnen hans er interessant – for mange, og den er absolutt relevant for hans kunstnerskap. Så la oss likevel ta noe av den i korte hogg:

Faren er fra Japan. Mora er fra Portugal. Kiyoshi Yamamoto ble født og bodde i det han kaller verdens beste by, Rio de Janeiro, fram til han var 17 år. Da mente mora han måtte ut av landet for sin egen sikkerhet. Yamamoto er skeiv. Selv mener han at han sannsynligvis hadde vært død om han hadde blitt i Brasil. Men han lever, og det har han gjort i snart 40 år.

– Her pleier jeg å sitte og skrive søknader. Det er så vakkert her, samtidig som det også er stygt.

Yamamoto står ved Verftet i Bergen hvor han har atelier. En ensom kajakkpadler duver i havoverflata under en strålende Bergen-sol.

– Se, så søt! Men så, bare: Se der. Jeg blir så sur.

180 grader rundt støter blikket på Aida, et av flere hundre cruiseskip som legger til kai i Bergen i løpet av året.

Det er dette med kontraster: Det vakre og det stygge, og å bli både sur og provosert av noe, som gir drivstoff til Yamamoto. Å få avslag er også viktig, mener han.

KIYOSHI YAMAMOTO

Alder: 39.

Sivil status: Samboer.

Bakgrunn: Kunstner utdannet i Bergen, Rio de Janeiro og London. Har hatt en rekke separatutstillinger, blant annet ved Kunstnerforbundet, Trøndelag senter for samtidskunst, Trafo Kunsthall og Nitja senter for samtidskunst.

Aktuell med: Utstillingen «Drigist (Hvor snart er nå?)» ved Galleri LNM Oslo.

– Å bli avvist er gull verdt. Da vil du skjærpe deg, gjøre det enda bedre, mener han.

Den drivkrafta har gitt avkastning. I år ble Yamamoto tildelt det høyt-hengende arbeidsstipendiet på ti år fra Norsk kulturråd. Og utstillingene kommer tett, så tett at han nesten har mistet oversikten selv.

Utstillinger og prosjekter land og strand rundt gjør at Yamamoto er mye på reisefot. Men reisene har en slagside. Da må han bo på hotell, og er det noe Yamamoto misliker mer og mer, så er det når klokka blir 07.00 og han befinner seg i en frokostsal.

– Jeg er helt aleine når jeg spiser hotellfrokost. Jeg er den eneste med mitt utseende som spiser.

At han er unntaket, er han smertelig klar over.

– De som ser ut som meg, de er på jobb. Det er de som serverer frokosten.

Da Yamamoto skulle ha en performance på Galleri LNM i Oslo, ville han jobbe med dansere med asiatiske bakgrunn.

– Vet du hvor mange som finnes her i Norge?

Svaret er nesten ingen. Dette er et problem, sier han. Og det er et problem at han fortsatt er unntaket når han sitter i juryen til Høstutstillingen eller i styret til Kunstnernes Hus.

– Jeg passer inn i målet om mangfold, men jeg er et unntak.

Likevel takker Yamamoto ja når han blir spurt om å ta på seg verv. Det

er kanskje ikke fordi han har så lyst, men fordi han vil vise at det er mulig å få plass i slike rom – selv for sånne som han.

– For meg er det viktigste at andre kan se det bildet og tenke at det er mulig for en japansk-brasiliansk flamboyant skeiv person å sitte i den komiteen.

Kunstverdenen er trang, mener Yamamoto.

– Du aner ikke! Bare spør alle kunstnere i Norge med migrantbakgrunn.

Man møter man forskjellsbehandling hele tida, sier Yamamoto. Det kan han ikke fordra.

– Men jeg ville ha gitt min plass til en kvinne når som helst!

Det handler om å se hvem som står bakerst i køen. Det er noe nordmenn ikke vet så mye om, sier Yamamoto og pønsker litt på hvordan han kunne ha dratt dette inn i et kunstprosjekt. Kanskje kreve pass fra de som skal inn på en utstilling og lage en egen kø for norske som går treigere. Han smiler lurt, men også velmenende. Det er jo tross alt en erfaring «gull verdt» å få avslag og å bli avvist. Det ligger en lærdom i det.

Det siste året har Yamamoto besøkt Bodø sju ganger. Turene har vært for å lage et kunstverk til Bodø biennale som ble avslutta sist helg.

Der møtte han også en gruppe eldre mennesker som møtes jevnlig for å gjøre ting sammen, danse tango, for eksempel. Yamamoto satt der og lyttet. Han ble fascinert av samtalen om alt fra flyktningkrise til håndarbeid.

Spontan bestemte han seg for å fortelle litt om hva han gjør som kunstner. I retur fikk han en haug med spørsmål om hvorfor han gjør sånn og slik, og hva han mener med det han lager.

– Jeg liker ikke å forklare kunsten min. Til studentene pleier jeg bare å si «Google it». Jeg er litt arrogant, sier han og ler.

Men sammen med eldre som bor i en by uten kunstmuseum, og som kanskje ikke har referansene for å diskutere samtidskunst, ble det annerledes, forteller han. Han bestemte seg for å skape noe sammen med dem.

Erfaringene med å jobbe med eldre var en a-ha-opplevelse.

– Kanskje hadde jeg litt midtlivskrise, men nå har jeg sett hvor rikt liv du kan ha som et eldre

← menneske. Det er så viktig å ha samtaler med dem og få satt dine egne problemer litt i perspektiv, sier

Yamamoto.

Samtidig tror han nordlendinger har et litt annet stamina.

– De tåler mye.

Prosjektet som sprang ut av samarbeidet i Bodø, kalte han «Go Cry On Somboddy Else's Shoulder», etter en Frank Zappa-låt.

Det er noe med å sette sine egne problemer litt i perspektiv, mener Yamamoto og vifter bort en fiktiv og gråtende person fra egen skulder.

– Vi er så opplært til å klage og snakke om våre egne problemer. Jeg er også det. Men så møter jeg de eldre i Bodø. Tror du at de kunne klage da de bygde opp byen etter krigen?

I Bodø ble Yamamoto tatt med til Norsk Luftfartsmuseum, som huser både sivil og militær luftfartshistorie. Han mistet nesten pusten første gang, men har siden vendt tilbake mange ganger. Og det han fant inne på museet, ble definierende for utviklingen av prosjektet på biennalen.

– Første del av museet var litt kjedelig, helt vanlige Widerøe-fly og sånn.

Men da han kom inn i delen av utstillingen med militære fly, ble han redd, forteller han og ramser opp ulike flytyper man finner inne på museet.

– For eksempel dette, sier han og peker på påskriften M-UP på et sølvfarget fly av fotografert av ham selv.

– Vet du hvor stor rakett dette flyet kan bære? Hvor mange mennesker det kan drepe?

Nordmenn er besatt av krig, erklærer han.

– Om jeg zipper meg gjennom

tv-kanaler en lørdagskveld, er det film etter film etter film om krigen.

Men alle omhandler det samme, mener han. Det finnes også andre historier.

Yamamoto blar videre i bildene på telefonen.

– Dette er en kopi av et fly som kan bære en atombombe, sier han.

Akkurat dette flyet forklarer hvorfor Yamamoto ikke liker august.

Den 9. august 1945 dret et fly gjennom himmelen over den japanske byen Nagasaki. Kanskje noen av innbyggerne hørte det amerikanske militærflyet før piloten løsnet bomba hengende under flykroppen. Sekunder seinere var Nagasaki pulverisert. Tusenvis av mennesker omkom.

Noen dager etter landet FN-fly i Japan. Også slike står utstilt i Bodø. Et av dem tok med seg Yamamotos far og bestemor. De overlevde. Noen timer seinere landet de to i Brasil, og 38 år seinere åpnet vesle Kiyoshi øynene i et land på vei ut av et brutalt militærdiktatur.

– Hadde ikke den bomba falt, hadde ikke jeg eksistert, sier han, og stopper litt.

Hvordan liv blir til, en familie blir skapt, kan være fundert i mye smerte, sier Yamamoto. Dette er noe han gjerne vil tematisere i kunsten, kanskje i et nytt prosjekt.

Men på spørsmål om hvordan krig plutselig har blitt en slags rød tråd i hans siste arbeid, både eksplisitt og

EGENMELDING

Siste kulturopplevelse: «Jane Eyre» på Nationaltheatret! Hadde sett det igjen om det fantes billetter.

Leser daglig: Nyheter på norsk, japansk og portugisisk.

Politisk enkeltsak: Eldre! Mer kunst og samarbeid med eldre mennesker.

Lydspor: Kika Gagumoyo.

Forbilde: Alle mine kvinnelige kollegaer som jeg deler atelier med på Verftet i Bergen.

Tror på: Fred og kjærlighet.

Det verste du vet: Forskjellsbehandling.

Hva er det folk ikke vet om deg: At jeg har polyesterfetisj.

tilfeldig, mener han i seg selv ikke er så interessant.

– Det blir for enkelt.

Det i seg selv, at han så de flyene, at han måtte åpne en utstilling i august, at han ble kjent med Bodøs krigshistorie, er ikke det interessante.

– Vi kan bruke samtidskunst for å ordne den dritten her. Vi må diskutere bruken av disse jævlige flyene og rakettene.

Men Yamamoto er usikker på om vi

evner å ta den diskusjonen nå. Utkledd i sine silkegevanter og masker poserte han foran flyene på museet.

– Jeg tulla så mye med de flyene, og folk så meg, og de sa: «Så søtt!»

Men akkurat hva han vil si, er det kanskje kommende generasjoner som vil forstå.

– Jeg lager kunst for mine barnebarn, sier han.

Yamamoto putter en sørkoreansk kjeks i munnen. De er runde, små og litt sprø med vanilje på innsida. Kjeksene fikk han av en som gjerne ville gi han noe godteri fra hjemlandet. En liten gest. Yamamoto smiler og ler av det. Sørkoreansk og japansk kan sikkert se helt likt ut, sier han.

– Det var jo veldig snilt, og de er skikkelig gode, da! sier han og ler.

Gaver er viktig for Yamamoto. Få går fra utstillingene hans uten å ta med seg noe. Det kan være en veske, solbriller eller flettede tau. Objektene bærer ofte i seg historier eller ulike meninger.

– Det er en så stor gave at noen kommer på mine utstillinger. Det er jeg virkelig takknemlig for. Og da vil jeg gi noe tilbake.

I utstillingen «Beyond the Fantastic» på Kunstnerforbundet kunne besøkende klippe av grønne bånd med påskriften «Fora Bolsonaro», og ta de med seg hjem. Båndene likner religiøse afrobrasilianske bånd. I håndledet med hemmelige ønsker om noe som kan gå i oppfyllelse.

Men akkurat dette båndet Yamamoto har laget, og nå gir bort til alle han møter, skjuler ingenting. Her er ønsket formulert i store bokstaver og betyr akkurat det det betyr.

ingridf@klassekampen.no

«Kanskje hadde jeg litt midtlivskrise, men nå har jeg sett hvor rikt liv du kan ha som eldre»